

SEGOB
SECRETARÍA DE GOBERNACIÓN

FONATUR

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

2019
AÑO DEL CUMPLEAÑOS 200
EMILIANO ZAPATA

U NOJ JALA'ACHIL U NOJ LU'UMIL MÉXICO

Yéetel u jets'taan le u jatsts'iibilo'ob 1°, 2°, 39, 90 y 133 ti' U Almejen Noj A'almajt'aanil U Múuch' Péetlu'umilo'ob México; yéetel u jatsts'iibilo'ob 1 yéetel 6 ti' U k'axt'aanil 169 ti' U Múuch'kabil Nojlu'umil Tu Yóok'olal Meyaj (OIT) tu yóok'olal Máasewal Kaajo'ob Yéetel ti' Ch'iibalilo'ob/Mejen Kaajo'ob ti' Jáalk'abil Noj Lu'umilo'ob; 19 yéetel 32 ti' K'a'ayt'aan u Múuch'kabil Nojlu'umilo'ob tu yóok'olal u páajtalil Máasewal Kaajo'ob; XXIII ti' u K'a'ayt'aan Americana tu yóok'olal U Páajtalilo'ob Máasewalo'ob; 25 ti' yambesajts'iib a) ti' K'axt'aanil Yóok'ol kaab ti' Lu'unkab Páajtalil yéetel ti' Almejeno'ob; 42 yéetel 44 ti' U Noj A'almaj T'aanil Turismo; 1, 2 jatsab I, 10, 11, 12, 14, 16, 26, 27 jatsab I, II, VII y XXIV ti' Tsol A'almajt'aan tu yóok'olal U Noj tsolmeyajil Kaaj; 59 jatsab I ti' Noj A'almajt'aan tu yóok'olal Kúuchililo'ob tu Táan Péeetlu'um; 1, 2, 3, 4 jatsabo'ob III, IV, VI, VII, XII yéetel XXIII, 5, 6 jatsabo'ob I, II yéetel VII y 9 ti' U A'almajt'aanil U Noj Mola'ayil Máasewal Kaajo'ob; 6 jatsab I, II, IV, XII, XVI y XVII, 69 jatsabo'ob IV yéetel VI yéetel 76 u jatsabilo'ob I, II, III, V yéetel VII ti' U belbest'aanil ti' U Beelankúuchilil Noj Jala'achil,

KU PÁAYT'ANTIK

Jala'achilo'ob yéetel Mola'ayo'ob jo'olpóoptik le méek'tankaajo'ob yéetel le máasewáal kaajo'ob yano'ob ichil le máasewáal kaajo'ob Maayáaj, Ch'ol, Tseltal, Tsotsil yéetel uláak'o'ob, ti' u péetlu'umilo'ob Chiapas, Tabasco, Campeche, Yucatán yéetel Quintana Roo, yano'ob tu'ux ku meyajtbil "Proyecto de Desarrollo Tren Maya" wáaj "U pa'ajo'olil u beeta'al maayáaj tsíimin k'ák" bey xan ti' tuláakal máako'ob ti' le péetlu'umo'obo', ka táakpajako'ob ti'

U MEYAJIL U K'ÁATCHI'ITA'AL MÁASEWÁAL YÉETEL U SÚUTUKIL U YU'UBA'AL U T'AAN KAJNAALILO'OB TU YÓOK'OLAL "U PA'ATO'OLIL U BEETA'AL MAAYÁAJ TSÍIMIN K'ÁAK' WÁAJ "PROYECTO DE DESARROLLO TREN MAYA"

U k'áatchi'ita'al le máasewáal kaajo'obo' yaan u beetchajal tu k'iinilo'ob 15 ti' noviembre tak 15 ti' diciembre ti' 2019, lela' yaan u beetchajal yéetel múuch'táambalo'ob ti' k'áatchi'il ich péetkaajo'ob wáaj Asambleas Regionales Consultivas. Tu yóok'olal u súutukil u yu'uba'al u t'aan wiiniko' yaan u beetchajal tu k'iinil 15 ti' diciembre ti' 2019, yéetel:

BIX KUN BEETBIL

SEGOB
SECRETARÍA DE GOBERNACIÓN

FONATUR

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

2019
Año de la Independencia del 1821
EMILIANO ZAPATA

Ba'axtenil:

U Noj Jala'achil u Lu'umil México ku ch'a' óoltik u jach k'a'abéetil u táakpajal le máasewáal kaajo'ob ichil le k'eexilo'ob ku taal u beeta'al te' noj lu'uma', tu yóok'olale' ku chíimpolta'al u páajtalilo'ob tumen leti'ob ichta'ano'ob ichil tuláakal le meyaj ku taal u beeta'alo'ob yéetel xan le jejelás pa'ajo'olilo'ob ku tukulta'al u beeta'alo'. Le beetike' ichil le pa'ajo'olilo'ob kun meyajbilo'obo' yaan u yila'al u no'oxta'al yéetel ba'alo'ob áantiko'ob bey xan yaan u yila'al ka u ti'alinto'ob. U tuukulile' ka yanak ma'alob ba'alo'ob uti'al u kuxtal le máasewáal kaajo'ob yéetel ka jóok'ok táanil le noj lu'umila' tu yóok'olal u chíimpolalil mantats' ti' u páajtalil wiinik yéetel xan uti'al u keet t'o'oxol áantajilo'ob.

Tu yóok'olal túun le je'elo'oba' u tuukulil u beeta'al "U pa'ajo'olil u beeta'al maayáaj tsíimin k'áak" wáaj "Proyecto de Desarrollo Tren Maya" jump'éel noj pa'ajo'olil yaan u tuukulil ti' u yilik u liik'sik u noojolil u nojlu'umil México yéetel u Petenlu'umil Yucatán yéetel le tojbejilo'oba': U no'oja'an meyajta'al lu'um, u kanáanta'al sijnáalil, u páajtalil u k'amik áantajil ti' taak'in tuláakal máak, u toj óolalil kaaj yéetel u kanáanta'al le úuchben ba'alo'ob p'ata'an to'ono' yéetel xan u yúuchben bix'il u kaajalilo'ob le péetlu'umila'.

Tulaákal lelo' yaan u bin u meyajta'al yéetel u beeta'al tsikbalil yéetel k'áatchi'il ti' le kaajo'obo' yéetel le máasewáal kaajo'ob yano'ob tu'ux kun beetbil le pa'ajo'olila', yéetel u tuukulil u táakbesa'al ba'ax ku tukultiko'ob yéetel ka ila'ak u ti'alintiko'ob, le beetik tukulta'an bix kun ilbil u yúuchul meyaj tu yéetelo'ob yéetel xan ka anak jump'éel ma'alob múul meyaj, tu'ux tuláakal ka utsil náajalnako'ob.

Tu yóok'olal túun le ts'o'ok u tso'ololo', k'a'abet u yila'al le meyajila' ka u mu'uk'a'ankuuns le u meyajil le yéeybalilo', tu'ux le yéeybalilo' ma' chéen jump'éel aalmejentuukulili', ka chíikpajake' bey jump'éel bix mantats' u yantal ma'alob kuxtalile' tu'ux yaan meyajnáajalil, múuch' kuxtal yéetel u mu'uk'a'ankúunsa'al meyajtsilil, u tuukul u noj jala'achil Méxicoe' ka u yojéelt ba'ax ku tukultik kaaj tu yóok'olal le meyaj taak u meentiko', lela' ma'ili' u ch'a' u meentiki', tu'ux ka u chíimpolt ba'ax ku ya'alik u tuukulil 1.2 ti' U Noj Meyajil U Jóok'esa'al Táanil México, tu'ux ku jets'ike' u k'a'ana'anil u táakbesik yéetel u yu'ubik mantats' ba'ax ku tuukultik kaaj.

Le beetik túune' u Noj Jala'achil Méxicoe' ku tukultik jach k'a'ana'an u beetchajal le meyaja' tu'ux ka béeyak u yúuchul je'ek'ab, toj yéetel meyajil tsikbal yéetel le máasewáal kaajo'obo' yéetel tuláakal kajnáalilo'ob.

I. TI' JUMP'ÉEL JÁALK'AB, TÁANIL YÉETEL OJÉELTA'AN K'ÁATCHI'IL TI' LE MÁASEWÁAL KAAJO'ONO'

A. Ba'ax ku kaxtik le k'áatchi'a

Le k'áatchi'ilá' yaan u tuukulil ti'

1. U meentik jump'éel noja'an tsikbal yéetel le kaajo'ob yéetel le máasewáal kaajo'obo' uti'al u yu'ubik ba'ax ku tukultiko'ob tu yóok'olal "U pa'ajo'olil u beeta'al maayáaj tsíimin k'áak" wáaj "Proyecto de Desarrollo Tren Maya", yéetel
2. U meenta'al k'axt'aano'ob yéetel le kaajo'ob yéetel máasewáal kaajo'ob yano'ob tu bak'pachil le u kúuchilil u beeta'al le Pa'ajo'olmeyaja', tu yóok'olal u táakpajal ti' u beetpajlil le nojmeyaja', je'elbix xan tu yóok'olal bix je'el u béeytal u paaklan keet náajalo'ob tu paach le meyajila'.

A. Tu yóok'olal le k'áatchi'o'

Yaan u yúuchul k'áatchi' tu yóok'olal:

U beeta'al u Nojmeyajil "U pa'ajo'olil u beeta'al maayáaj tsíimin k'áak" wáaj "Proyecto de Desarrollo Tren Maya", ti' ba'axo'ob yaan ba'ax u yil yéetel kaajo'ob yéetel máasewáal kaajo'ob ku k'áatchi'ita'alo'ob.

B. U yila'al máaxo'ob kun táakpajal ichil u tsolbejil k'áatchi'

- i. Jala'achil jo'olintik.- Yaan u jo'olinta'al tumen Fondo Nacional de Fomento al Turismo" FONATUR.
- ii. Mola'ayil kun ilik u beeta'al tu beel: Subsecretaría de Desarrollo Democrático, Participación Social y Asuntos Religiosos de la Secretaría de Gobernación (U Áantaj Beelal Kúuchilil ti' u Jóok'sa'al táanil u Tsikbe'enil Kaaj, U Táakpajal Kaaj yéetel ba'alo'ob yaan ba'ax u yil yéetel Oksajk'ujil ti' u Beelal kúuchil Jala'ach).
- iii. Mola'ayil kun ilik u beeta'al.- Instituto Nacional de los Pueblos Indígenas (U Mola'ayil Nojlu'um ti' Máasewáal Kaajo'ob) leti' ku nu'ukbesik yéetel kun kanáantik u beeta'al tu beel u tsolbejil k'áatchi'.
- iv. U mola'ayil kun ilik u beeta'al jok'a'an ich jejeláas mola'ayilo'ob.- Yaan u táakpajal jo'olpóopilo'ob u ta'alo'ob ti' u mola'ayilo'ob jala'ach, tumen yaan a'almajt'aanil

muuk' ti', ku meyajtiko'ob máasewáal kaajo'ob yéetel mejen kaajo'ob, leti'ob kun ts'áajik u nu'ukbest'aanil k'a'ana'an ti'ob wáaj le kun u k'áat le máaxo'ob ku k'áatchi'ita'alo'obo'.

Máaxo'ob kun antal ichil le Mola'ayila': La Secretaría de Medio Ambiente y Recursos Naturales (SEMARNAT) (U Mola'ayil Sijnáalil yéetel Sijnáalil Ba'alba'alil), Secretaría de Desarrollo Agrario, Territorial y Urbano (SEDATU) (U mola'ayil U Jóok'sa'al Táanil Meeyjulk'áaxil Lu'um yéetel Noj Kaaj), Secretaría de Educación Pública (SEP) (U Mola'ayil Kaaj ti' Xookil), Secretaría de Bienestar (SEBIEN) (U Mola'ayil Tojbe'en Kuxtalil), Secretaría de Salud (SS) (U Mola'ayil Tooj Óolal), Secretaría de Agricultura y Desarrollo Rural (SADER) (U Mola'ayil Meeyjilk'áax yéetel U Jóok'ol Táanil Mejen Kaaj), Secretaría de Cultura (CULTURA) (U Mola'ayil Meyajtsilil), Secretaría de Turismo (SECTUR) (U Mola'ayil Xiímbalil), Secretaría de Energía (SENER) (U Mola'ayil Muuk'il), Secretaría de Economía (SE) (U Mola'ayil Náajalil), la Comisión Nacional del Agua (CONAGUA) (U Nojlu'um Mola'ayil Ja'), Instituto Nacional de Antropología e Historia (INAH) (U Nojlu'um Mola'ayil U Kuxtal Wiinik yéetel K'ajláayil), Procuraduría Agraria (PA) (U Mola'ayil u Meeyjulilk'áax), Procuraduría Federal de Protección Ambiental (PROFEPA) (U Mola'ayil u Kanáanta'al Sijnáalil), Comisión Federal de Electricidad (CFE) (U Nojlu'um Mola'ayil Sakléembalcháak), Instituto Mexicano de la Propiedad Industrial (IMPI) (U Mexicano Mola'ayil u Ti'alinta'al líts'atmeyajil) yéetel Registro Agrario Nacional (RAN) (U Tsolk'aaba'il Meeyjulk'áax), ichil uláako'ob.

Beyxane' yaan u táakpajalo'ob ichil le mola'ayila' u jo'olpóopilo'ob le jo'op'éel péetlu'umo'ob yaan ichilo'.

- v. Máaxo'ob kun kanan iltik.- Yaan a páayt'anta'al uti'al lelo' u mola'ayilo'ob nojlu'um yéetel ti' tuláakal yóok'ol kaab ka'analchaja'an u xak'altiko'ob u páajtalil wínik yéetel máasewáal kaajo'ob.

C. Bix kun úuchul u k'áatchi'il

Le k'áatchi'ilo' yaan u beeta'al yéetel le jaatsilo'oba':

- a) U jaatsil yáax meyajilo'ob

Uti'ál u beeta'al u tsolbejil k'áatchi' yéetel u xuul u tuukulil u ts'a'abal u páajtalil tu beel u tsikbalil yéetel naats' ti' le mejen kaajo'ob kun k'áatchi'ibilo', ts'oka'an u jóok'sa'al 15 u p'éelal péetkaajilo'ob tu'ux kun beetbil le Asambleas Regionales Consultivas wáaj u Múuch'táambalil le K'áatchi' ichil le Péetkaajo'obo', yaan u beeta'al yéetel le Jala'ach K'aj Óolalil yaan ti' le méek'tankaajo'obo' yéetel ti' le máasewáal kaajo'ob yaan tu'ux kun máan le u tuukulil Nojmeyajo'.

Beyxane', jbeeta'ab jump'éel Tsolbest'aan Jáalk'ab k'áatchi'il, Táanil yéetel Ts'aaj Ojelalil wáaj Protocolo de la Consulta Libre, Previa e Informada uti'ál le u Tsolmeyajil le K'áatchi'a', ichile' ti' yaan p'ist'aanilo'ob yéetel u chuunt'aanilo'ob k'aana'an u chíimpooltik le máaxo'ob kun táakpajalo'ob ichil tuláakal le tsolmeyajila', le je'ela' je'el u páajtal u yila'al tu kúuchilil ti' internet: www.gob.mx/inpi.

Le tsolbest'aano' ku ts'áajik k'aj óoltbile' wáaj ka k'uchuk tóonk'abta'ak u lu'umo'ob yéetel u sijnáal ba'alba'alilo'obe', wáaj uláak'o'ob ka u jach jelbes le kaajo' je'elbix u jets'ik le Suprema Corte de Justicia de la Nación (Nojlu'um Jala'achil ti' P'is óolalo') yaan u beeta'al k'áatchi'il jach chéen ti' leti'ob uti'ál u najmajta'al Mokt'aano'ob yéetel le kaajalo'ob tu'ux ka úuchako'.

b) U ts'a'abal k'aj óoltbil:

Chéen p'el u jóok'ol u ts'iibil le páay'taan te' Diario Oficial de la Federación, le Jala'ach jo'olintik yéetel le mola'ay kun meyajtiko', yaan u ts'áajiko'ob ojéeltil -ti' tuláakal u kúuchil yéetel u nu'ukulil t'i'it'besajt'aan- ti' le máasewáal kaajo'ob kun k'áatbil u chi'obo', le ba'axo'ob jets'a'an tu yóok'olal le nojmeyajo'.

Bey túun xano', yaan u beetchajal **15** u p'éelel **Asambleas Regionales Informativas** tu k'iinilo'ob 29 yéetel 30 ti' noviembre ti' u ja'abil 2019, líik'ul láas 09:00 ja'atskab k'iin te' kúuchilo'ob kun tsolbil te' maas táanilo'.

Le ba'ax kun ts'a'abal k'aj óoltbilo', k'aana'an u táan óoltik kex chéen le ba'alo'oba':

- i. Ba'axo'ob ku kaxta'al yéetel u meeyulil le k'áatchi'ilo', bey xan bix kun úuchul le Asamblea Regional Consultivao';
- ii. T'aan tu yóok'olal ba'ax kun k'aabetchajal, ba'ax náajalil kun u taas ti' u kuxtal kaaj, ti' u meyajtsil yéetel ti' u kuxtal yóok'olkaab le "Proyecto de Desarrollo Tren Maya" bino'; yéetel
- ii. Yaan u k'ubchajal jump'éel nojbe'en kóom ts'iib tu yóok'olal le nojmeyaj ku xmáanchi'ita'alo';

SEGOB
SECRETARÍA DE GOBERNACIÓN

FONATUR

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

2019
MINISTERIO DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS
EMILIANO ZAPATA

Le kaaj kun k'áatbil u chi'o', yaan u yantal ti' u páajtalil u k'áatik uláak' t'aan ti' je'el máakalmáak u súutukil u beetchajal le k'áatchi'il'. Bey túun xano', le jejeláas jala'ach mola'ayo'obo' yaan u ts'áajiko'ob k'aj óoltbil, je'el bix unaje', le ba'axo'ob kun p'áatal tu k'abo'obo'.

c) U yúuchul u yáax ch'a'at'aanil:

Lekéen ts'o'okok le Asambleas Regionales Informativaso', yaan u ya'ala'al bey je'ek'aja'an u súutukil ka úuchuk le u yáax ch'a'at'aanilo'. Te' súutuka' u jo'olpóopil le máasewáal kaajo'obo' ku béeytal u beetiko'ob *asambleas* wáaj múuch'tambalo'ob ichil u baatsilo'ob yéetel u tuukulil u xiixtiko'ob le t'aan ku k'amiko'obo' yéetel u ts'áajiko'ob ojéeltil uláak' tuukulo'ob, nu'ukt'aano'ob wáaj ujeel ba'axo'ob ku patjo'oltiko'ob tu yóok'olal le "Proyecto de Desarrollo Tren Maya" bino'.

d) U yúuchul u k'áatchi'il:

U súutukil u beeta'al le k'áatchi'il' yaan u jéets'el ti' **15** u p'eelel **Asambleas Regionales Consultivas** tu k'iinilo'ob 14 yéetel 15 ti' *diciembre* ti' le ja'aba', líik'ul láas 09:00 ja'atskab k'iin.

Te' súutuka', le Jala'ach jo'olintik le nojmeyaja', yaan u jets'ik jump'éel tsikbal yéetel le máasewáal kaajo'ob kun k'áatbil u chi'obo', yéetel u tuukulil ka k'a'amak uláak' tuukulo'ob, t'aano'ob, nu'ukt'aano'ob wáaj ujeel ba'axo'ob ku patjo'olta'al, ka'alikil u je'ets'el xan u mokt'aanilo'ob.

Le uláak' tuukulo'obo', le tsolxikino'obo' yéetel le mokt'aano'obo' yaan u ts'iibta'alo'ob ti' jump'éel Nojbe'en Ju'un yéetel ti' u Molts'iibil le Asambleaso', tu'ux kun bin xan u joronts'iib k'aaba'il le máaxo'ob ku táakpajalo'obo' yéetel le jala'acho'ob jo'olintiko'obo'.

e) U yila'al u beetchajal

Te' Asambleas Regionales Consultivaso' yaan u jóok'sa'al jump'éel Comisión de Seguimiento yéetel Verificación utí'al ka ila'ak u chíimpolta'al le mokt'aano'obo'. Le INPI' yaan u yilik ka chíimpolta'ak le mokt'aano'ob kun jóok'ol te' tu Meyajil le K'áatchi'il'.

f) Uláak' bix kun k'ambil uláak' tuukulo'ob yéetel ujeel ba'axo'ob ku patjo'olta'al

Le tsolbest'aano' ku ts'áajik k'aj óoltbile' wáaj ka k'uchuk tóonk'abta'ak u lu'umo'ob yéetel u sijnáal ba'alba'alilo'obe', wáaj uláako'ob ka u jach jelbest le kaajo' je'ebix u

jets'ik le Suprema Corte de Justicia de la Nacióno' (Nojlu'um Jala'achil ti' P'is óolalo') yaan u beeta'al k'áatchi'il jach chéen ti' leti'ob uti'al u najmajta'al Mok'aano'ob.

Bey túun xane', ku béeytal u k'ubiko'ob te' Oficinas de Representación yéetel te' Centros Coordinadores de Pueblos Indígenas ti' le INPIo'.

D. Tu'ux yéetel ba'ax k'iin kan úuchuk le Máasewáal K'áatchi'ilo':

Le Asambleas Regionales Consultivas ti' le máasewáal kaajo'obo' yaan u yúuchul te' kúuchilo'ob yéetel te' k'iino'oba':

Tu péetlu'umil	Tu kaajil	Ti' u máasewáal kaajilo'ob	U ts'a'abal k'aj óoltbil	U beeta'al u k'áatchi'ilil
Chiapas	Palenque, Palenque	Ch'ol yéetel Tseltal	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019
Tabasco	Tenosique, Tenosique	Tseltal, Ch'ol yéetel Tsotsil	30 ti' noviembre ti' 2019	15 ti' diciembre ti' 2019
Campeche	Xpujil, Calakmul	Maya Peninsular yéetel Ch'ol	30 ti' noviembre ti' 2019	15 ti' diciembre ti' 2019
Campeche	Don Samuel, Escárcega	Maya Peninsular	30 ti' noviembre ti' 2019	15 ti' diciembre ti' 2019
Campeche	Felipe Carrillo Puerto, Champotón	Maya Peninsular	30 ti' noviembre ti' 2019	15 ti' diciembre ti' 2019
Campeche	Tenabo, Tenabo	Maya Peninsular	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019
Yucatán	Pisté, Tinum	Maya Peninsular	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019
Yucatán	Chichimilá, Chichimilá	Maya Peninsular	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019
Yucatán	Tunkás, Tunkás	Maya Peninsular	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019
Yucatán	Tixpéhual, Tixpéhual	Maya Peninsular	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019
Yucatán	Maxcanú, Maxcanú	Maya Peninsular	29 ti' noviembre ti' 2019	14 ti' diciembre ti' 2019

Tu péetlu'umil	Tu kaajil	Tí' u máasewáal kaajilo'ob	U ts'a'abal k'aj óoltbil	U beeta'al u k'aatchi'ilil
Quintana Roo	Reforma, Bacalar	Maya Peninsular	30 tí' noviembre tí' 2019	15 tí' diciembre tí' 2019
Quintana Roo	Xul-há, Othón P. Blanco	Maya Peninsular	30 tí' noviembre tí' 2019	15 tí' diciembre tí' 2019
Quintana Roo	X-Hazil Sur, Felipe Carrillo Puerto	Maya Peninsular	30 tí' noviembre tí' 2019	15 tí' diciembre tí' 2019
Quintana Roo	Cobá, Tulum	Maya Peninsular	30 tí' noviembre tí' 2019	15 tí' diciembre tí' 2019

Le kúuchil tu'ux kun beetbil le *Asambleas Regionales wa Noj Múuch'táambalo'ob* ti' le jejelásas kaajo'obo', yaan u ts'a'abal ojéeltbil ti' le *paajináaj* web: inpi@inpi.gob.mx yéetel ku je'ets'el u jach ts'a'abal ojéeltbil ti' tuláakal u Sistemail Radiodifusoras Culturales Indígenas ti' le INPIO', bey xan ti tuláakal u nu'ukulilo'ob u ts'a'abal ojéeltbil u meyaj le noj jala'acho'ob jo'olintiko'.

II. U TÁAKPAJAL LE KAJNÁALILO'OB

a) Ba'axten

U táakpajal le kajnáalilo'obo' ku kaxtik:

U yu'uba'al u tuukulo'ob kajnáalilo'ob tu yo'olal u je'ets'el waba'ax, yéetel ma'alob jeets'el tuukul, tu k'iinil yéetel ka k'ujsa'ak ti' tuláakal máak yóok'olal "Proyecto de Desarrollo Tren Maya", yéetel le je'elo' ku kaxta'al u núupul tuukul ka áantajnak ma' u sa'atal le much'báaj yaano' yéetel le ma'alob bisbáajo', ka u ts'áaj u muuk' u mola'ayilo'ob noj jala'acho'ob yéetel u yúuchul meyaj utí'al tuláakal kaaj.

b) Bix kun u'uybil u tuukul kajnáalilo'ob

Táanil ti' u yu'uba'al ba'ax ku tukulta'al tumen kajnáalilo'obe', yaan u beeta'al much'báajilo'ob tsikbal utí'al u ts'a'abal u yojéelto'ob u k'a'ana'anil u táakpajalo'ob yéetel u ts'a'abal u yojéelto'ob ba'ax xan le noj Meyajo'.

Tu k'iinil 15 ti' diciembre ti' le ja'aba', yaan u ts'a'abal le Kúuchilo'ob utia'al u Yu'uba'al u tuukul Kajnáalilo'ob tu péetlu'umilo'ob Chiapas, Tabasco, Campeche, Yucatán yéetel Quintana Roo. Yaan u k'a'amal u tuukul kajnáalo'ob ichil le káasiya'ob yéetel u ju'unilo'ob tu'ux kun u ya'alo'ob ba'ax ku tukultiko'ob. Le káasiya'obo' yaan u je'ebelo'ob líik'ul láas 8:00 u sáastal k'iin tak láas 6 tu bin k'iin (wayil oorae'). Le kúuchilo'oba' ti' kun ts'áabil te' ichil le kaajo'ob tu'ux kun máan u beejil le treeno' je'elbix beeta'anil ti' le "Proyectoil Desarrollo Tren Mayao".

U Noj Ja'alachil Mexicoe', yaan u ts'áalk k'ajóoltbil le kúuchilo'ob tu'ux kun k'ambil u tuukul Kajnáalilo'ob ti' le siitio ti' internet www.participacionsocial.gob.mx. Láayli' ichil le siitioa' yaan u ts'áalk ojéelbtum kajnáalilo'ob ba'ax meyajil beeta'ab uti'al u je'ets'el u kúuchil le móduloso', beyxan jayp'eel boleetáas yéetel u yojéelta'al bix kun jach ojéelbtum máax le kajnáalilo'ob ku táakpajalo'. Ichil bix kun beetbil le meyaja' yaan u tso'olol ba'ax tukulta'ab uti'al u béeytal, je'exo'ob jaytúul u kajnáalilo'ob, jaytúul ku páajtal u yéeyajo'ob, bix ku páajtal u k'uchul máaki', le je'el xana' leti' kun jets'ik xan u jayp'eel u boleetasil ti' jujump'eel mooduloiil.

III. ULÁAK' OJÉELALO'OB YÉETEL TU'UXO'OB:

Uti'al u yojéelta'al uláak' ba'alo'ob yo'olal u yu'uba'al u tuukul máasewáalo'obe', je' u páajtal yúuchul bin tu naajil Jo'olpóopil máasewáal kaajo'ob ku p'aatal tu noj kaajil Palenque, Chiapas; Nacajuca yéetel Tenosique tu Péetlu'umil Tabasco; Calkiní, Hopelchén, X'pujil yéetel Escárcega tu Péetlu'umil Campeche; Maxcanú, Peto, Sotuta yéetel Valladolid tu Péetlu'umil Yucatán; bey xan Felipe Carrillo Puerto, Nuevo X'Can yéetel José María Morelos tu Péetlu'umil Quintana Roo; bey xan tu Noj Naajilo'ob tu'ux ku ts'atáanta'al Máasewáal kajnáalilo'ob ti' tuláakal Noj lu'umo'ob yéetel tu noj najil u meyajo'ob: Correo electrónico: derechosindigenas@inpi.gob.mx. Teléfono: (55) 91 83 21 00 Ext. 7542, 7562 yéetel 7564.

Tu noj kaajil México; 14 ti' noviembre ti' 2019

TU YÓOK'OLAL FONDO NACIONAL TI' FOMENTOIL TURISMO

MILARDY DOUGLAS ROGELIO JIMÉNEZ PONS GÓMEZ
NOJ JO'OLPÓOPIL

SEGOB
SECRETARÍA DE GOBERNACIÓN

FONATUR

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

2019
AÑO DEL CANTO DEL SEÑOR
EMILIANO ZAPATA

TU YÓOK'OLAL SECRETARÍA DE GOBERNACIÓN

MAESTRA DIANA ÁLVAREZ MAURY

SUBSECRETARIA DE DESARROLLO DEMOCRÁTICO, PARTICIPACIÓN SOCIAL
YÉTEL ASUNTOS RELIGIOSOS

TU YÓOK'OLAL INSTITUTO NACIONAL DE PUEBLOS INDÍGENAS
U NOJMOLA'AYIL MÁASEWÁAL KAAJO'OB

LICENCIADO ADELFO REGINO MONTES
NOJ JO'OLPÓOPIL

AJTSIKIL ILAJBE'EN
LIC. ANDRÉS MANUEL LÓPEZ OBRADOR
U NOJ JALA'ACHIL MÉXICO